

Õiguskantsler

Viru Vangla
Ülesõidu 1
41536, Jõhvi

Teie 18.06.2015 nr

Meie 27.07.2015 nr 7-4/150899/1503286

Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta Isikliku sülearvuti kasutamiseks lubamine

[---]

Pöördusite õiguskantsleri poole 25.06.2015 laekunud avaldusega, milles avaldasite rahulolematust sellega, et Viru Vangla ei luba Teil soetada ja kasutusse saada Teie soovitud spetsiaalselt kohandatud sülearvutit.

Teie pöördumise, selle lisade ning muude asjakohaste andmetega tutvumisel järel tuleb asuda seisukohale, et vangla otsused Teile sülearvuti kasutamiseks mittelubamisel on olnud õiguspärased.

Justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 „Vangla sisekorraeeskiri“ (VSKE) § 64¹ p 10 kohaselt on kinnipeatavale keelatud mobiiltelefonid ja muud elektroonilised või tehnilised sidepidamisvahendid, sealhulgas raadiosaatjad, pihu- ja personaalarvutid, mille kaudu on võimalik infot edastada ja vastu võtta

Riigikohtu praktika kohaselt on oluliseks kaalutluseks vangistusseaduse (VangS) § 31 lõikes 2 märgitud eseme kasutamiseks loa andmisel vangla julgeolek. Riigikohus on nentunud: „Vangla võib loa anda juhul, kui vastava seadme kasutamine ei riku vangla sisekorraeeskirja ega häiri teisi isikuid. [...] Näiteks rikuks vangla sisekorraeeskirja selliste esemete kambrisse lubamine ja nende kasutamise võimaldamine, mis VangS § 15 ning VSKE § 64¹ alusel on käsitatavad keelatud esemetena, sest sellega seatakse ohtu vangla julgeolek“.¹

Samuti on Riigikohtu praktika kohaselt oluline arvestada keelatud esemete puhul mitte vaid pelgalt seda, milline ese teatud hetkel on, vaid ka seda, milliseks võib ese muutuda vähese vaevaga ümberehitamise või modifitseerimise kaudu või millised on eseme õiguspärase kasutusvõimaluste kõrval ka võimalikud õigusvastased kasutusvõimalused. Nii nt on Riigikohus mõõnud, et klaasist esemed on ohtlikud mh ka seetõttu, et nende lõhkumisel tekkivad killud kujutavad endast julgeolekuohtu.²

¹ RKHKo 09.06.2010, nr 3-3-1-32-10, p 19.

² Vt RKHKo 25.10.2012, nr 3-3-1-28-12, p 17.

Võimalust personaalarvuti (sh sülearvuti) vahendusel kontrollimatult ja piiramatult Interneti kasutada ja muul moel vanglateenistuse kontrollita ja tehnikavahendite abil suhelda on pidanud probleemseks nii seadusandja (mh kehtestades VangS § 31¹) kui ka Riigikohus. Viimane on leidnud, et kinnipeetavale seatud Interneti kasutamise piirangud on vajalikud, et välistada kinnipeetava vanglaväline suhtlemine nendes vormides, mis ei ole vangistusseaduses ette nähtud ja mis seadusandja hinnangul ei pruugi soodustada karistuse täideviimise eesmärkide saavutamist; sealhulgas välistamiseks Internetist sellise teabe hankimist, mis võiks ohustada vangla julgeolekut, ühiskondlikku turvalisust väljaspool vanglat või vastu töötada kinnipeetava õiguskuulekale käitumisele suunamise eesmärgile. Riigikohus on üldtuntuks pidanud asjaolu, et Interneti saab kasutada õigusrikkumiste toimepanemiseks ning et selliste rikkumiste arv ilmutab kasvutendentsi. Ulatuslik Interneti kasutamise võimalus tõstab Riigikohtu hinnangul turvariski, et kinnipeetavate kätte satub informatsioon, mis on vastuolus vangistuse täideviimise eesmärkidega. Pealegi võivad Interneti vahendusel üldiseks kasutamiseks levitavale informatsioonile juurdepääsuga kaasnedavad võimalused Interneti muul otstarbel kasutada.³

Seega on tarvidus piirata kinnipeetavate ligipääsu Internetile ja muid arvuti vahendusel võimalikke kommunikatsioonivorme kooskõlas põhiseaduse ja seadusega. Samuti on põhjust tõlgendada vanglas keelatud esemete loeteludes (nü VSKE § 64¹ kui ka vangla kodukorras vms direktori haldusaktis) nimetatud esemeid keelatusena mitte üksnes jäigalt nende soetamisaeagset seisundit arvestades, vaid ka asjakohaseid kaalutlusi hinnates seda, milliseks ese võib vangla tingimustes võrdlemisi hõlpsalt tehtavate muudatuste kaudu saada või millised on eseme erinevad (ka õigusvastased) kasutusvõimalused.

Oluline on mõistagi arvestada ka kohtupraktikas tunnustamist leidnud vangla ulatusliku hindamisruumiga eseme ohtlikkuse hindamisel ning VSKE § 64¹ p-s 1 märgitud keelatud esemena käsitamisel.⁴

Eelneva vahekokkuvõttena ei saa seega nõustuda Teie väidetega, et vangla haldusakt ja kodukorra punkt 7.1.31 on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 32, VangS § 31 lõikega 2 ja muudavad VSKE § 64¹ p 10 sisutuks.

Vangla põhjendused ja kaalutlused Teie taotluse ja vaide rahuldamata jätmiseks on õiguspärased ja asjakohased.

Lühidalt kokku võetuna on vangla pidanud võimatuks Teie taotlust sülearvuti saamiseks rahuldada seetõttu, et ka Teie kirjeldatud sülearvutit on võimalik suhteliselt kerge vaevaga muuta info edastamist ja vastu võtmist võimaldavaks seadmeks, lisades sellele vaid teatud elektroonilisi lisadetaile.

Teie vastuväited on taandatavad argumentidele, et Teil pole võimalik hankida vajalikke lisaseadmeid Internetiühenduse loomiseks, samuti puuduvad Teil nende paigaldamiseks vajalikud teadmised ja Teie soovitud arvutil puuduvad vastavad liidesepesad. Samuti oleks võimalik soetatav arvuti varustatud turvakleebistega.

Hinnates riikliku kinnipeetavate, karistusjärgselt kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute registri (kinnipeeturegistri) õiguskantslerile kätte saadavas osas sisalduvaid andmeid Teie sooritatud distsipliinirikumiste kohta, tuleb tõdeda, et rikkumisi, mis Teie enda väited küsitavaks muudavad, olete toime pannud mitmeid. Nii on Teile 02.06.2014 määratud distsiplinaarkaristus selle eest, et

³ RKÜKo 07.12.2009, nr 3-3-1-5-09, p 34.

⁴ RKHKo 21.06.2010, nr 3-3-1-24-10, p 13.

avastati, et Teie kasutuses oleva televiisori kleebised olid rikutud. Samuti on Teid 19.02.2009 karistatud mobiiltelefoni hoidmise eest. Karistusi telefoni omamise eest on Teile määratud ka varasemalt, samuti on Teid karistatud keelatud esemete hoidmise eest.

Õiguskantsleri nõunike käikudel vanglatesse (sh suuremahuliste läbiotsimiste jälgimisel) kogutud teave kinnitab, et erinevate kinnipeetavale keelatud tööriistade (kruvikeerajad, haamid jms), modifitseeritud elektriseadmete ja sidevahendite leidmine kinnipeetavate kambritest ei ole vaatamata pidevale ja järjekindlale julgeolekutööle ning läbiotsimistele midagi erakorralist või harukordset. Leitud on veekeeduseadmeid, sidevahendeid, isetehtud küttekehi jms, samuti elektriseadmete osi, mikroskeeme jne. Ühel või teisel moel on need esemed leidnud tee kinni peetavate isikuteni.

Teie väidet, et juhtmeta Internetiühenduse või sülearvuti abil muu kommunikatsiooni tekitamiseks vajalikud seadmed saab sisse tuua õigusvastaselt vaid vanglateenistus või selle üksikud ametnikud, ei saa pidada veenvaks. Praktikas eksisteerib ka kõikvõimalikke muid viise keelatud esemete hankimiseks (kasvõi nn ülevisked või kokkusaamistel esemete üleandmine), samuti on Teil endal minevikus olnud mitmeid kordi võimalik keelatud sideseadmeid hankida ja enda juures hoida, mis omakorda tähendab, et vanglasse neid siiski ühel või teisel moel satub (täpsemaid viise peaksite tulenevalt oma distsiplinaarkaristuste nimistusse kantud rikkumiste asjaoludest teadma piisavalt hästi).

Veenev ei ole ka argument, et Teil puuduvad teadmised ja tööriistad arvuti modifitseerimiseks. Viibite kinnipeeturegistri andmete kohaselt alates 21.02.2015 Viru Vangla K3 osakonna kambri 308. K3 osakond peaks vangla kodukorra lisa 1.17 kohaselt olema osakond, milles kinnipeetavatel on ööpäeva jooksul mitmeid tunde võimalik suhelda teiste sama osakonna kinnipeetavatega, kuna kambriüksed on olulise osa päevast avatud. See võimaldab kontakte teiste kinnipeetavatega, kes võivad osutada vastavate teadmiste olemasolul abi arvuti modifitseerimisel. Lisaks on isiku väidet, et tal mingi valdkonna teadmised puuduvad, väga keeruline tõestada niikaua, kuni isikut ei ole tabatud kasutamas teadmisi, mida ta väidab endal mitte olevat.

Turvakleebiste osas tuleb märkida lühidalt, et nagu eelviidatud teabest näha, on Teil olnud varasemalt probleeme elektriseadmete turvakleebistega ning seetõttu ei pruugi olla põhjust arvata, et turvakleebiste olemasolu ka soovitud sülearvuti puhul takistaks küllaldase kindlusega Teid neid rikkumast ja arvuti sisemust modifitseerimast.

Vangla on põhjendatult kritiseerinud ka Teie kaalutlusi, mida olete toonud sülearvuti kasutamise soovi põhjendamiseks. Asjaolusid arvestades tuleb vangla pakutavat võimalust Interneti vahendusel õigusaktide andmebaaside (sh õigusaktide aktuaalseisuga) ja kohtulahendite registritega tutvumiseks pidada asjakohasemaks viisiks nendega tutvumisel, kui üksikute õigusaktide või kohtulahendite allalaadimist Internetiühenduseta sülearvutisse. Samuti on vanglateenistus viidanud, et õppetööga (milleks oma väiteil arvutit mh vajate) Te ei tegele ning ajaveetmisvõimalusi on vanglas teisigi. Nende väidetega saab vaid nõustuda.

Kõige eelneva põhjal tuleb asuda seisukohale, et Viru Vangla otsused Teile sülearvuti kasutamiseks mittelubamisel on olnud põhjendatud ja õiguspärased ning Teie õiguste rikkumist ei ole võimalik tuvastada.

Lugupidamisega

Ülle Madise